

Vad händer på Pepparholm?

Bengt Örneberg redovisar här de senaste kärleväxtfynden från den nya ön Pepparholm i Öresund. Artlistan närmar sig snart 300!

BENGT ÖRNEBERG

ett program med Jan Danielson i TV från Pepparholm 1999 gjorde att det sade ”klick”. Här kunde finnas möjlighet att uppleva något unikt, att följa växternas kolonisering av ny mark, i stil med vad som skett på Surtsey. Öresundsbrokonsortiet var positivt till idén och vi var två botanister som fick åka med deras båt för den första inventeringen i juli 1999, ett år före broinvigningen (Örneberg 1999).

Vi gick runt ön, där man fortfarande arbetade för fullt. Mellersta delen av ön med väg- och järnvägsvall fick vi inte besöka och större delen var ganska kal. Trots allt fann vi 109 taxa, varav ett par oväntade. Några små exemplar av kalkkrassing *Sisymbrium supinum* vid norra strandkoningen var första fyndet för Danmark, kanske ditkomna med maskiner från Lernacken på svenska sidan. Där upptäcktes den år 1981 för första gången på svenska fastlandet (Wigforss & Johansson 1982). En bit därifrån fanns ett par fina plantor av kålsenap *Erucastrum gallicum*, som vi inte längre kan hitta i Klagshamn där den fanns ett antal år.



Den konstgjorda ön Pepparholm strax söder om Saltholm är en del av den fasta förbindelsen över Öresund. Ön är lite drygt 4 km lång och 500 m bred, och byggdes 1994–1998. Pepparholm består av mudermassor från sundets botten innanför en vall av sten. Fyllnadsmaterial för väg- och järnvägsvallar har kommit från både Danmark, Sverige och Norge. Foto: Öresundsbrokonsortiet, nov. 2000.

Syrenbuddleja *Buddleja davidii* utgör ett färggrant och ståtligt tillskott till Pepparholms ännu så länge ganska påvra flora. Foto: Bengt Örneberg.



Nästa år, 2000, var bron färdig och vi kunde köra bil både till och på ön. Vi var där tre gånger, och den ena av dessa inventeringar var mycket lång och grundlig (Örneberg 2001). Vackert blommande mjukdån *Galeopsis ladanum* och grådådra *Alyssum alyssoides* syntes på valarna. Två stora greniga hylsnejlikor *Petrorhagia prolifera* cirka 1 kilometer från varandra var ännu mera oväntat. Kålsenapen hade ökat till 20 exemplar och strax intill fann vi gråsenap *Hirschfeldia incana*, som jag sett i Köpenhamn men inte i Sverige. Den talrikaste arten var trampört *Polygonum aviculare* (underarterna *aviculare*, *neglectum* och *rurivagum*), men den mest framträdande som man ser på långt håll, även från framrusande tåg, är blåeld *Echium vulgare*.

Andra fynd detta år var fikonmålla *Chenopodium ficifolium*, luddunört *Epilobium parviflorum*, glasört *Salicornia europaea*, saltört *Suaeda maritima* samt den lilla härnarven *Sagina micropetala*, som vi i många år trott vara utdöd i Skåne. Den har dykt upp på många ställen efter återupptäckten 1994, bland annat i Malmö på åtskilliga lokaler.

År 2001 var vi på Pepparholm endast en gång men i gengäld var vi fem botanister, varav



Hylsnejlika *Petrorhagia prolifera* hittades första gången år 2000 och har sedan återfunnits varje år. Foto: Bengt Örneberg.

för första gången en dansk, Finn Skovgaard, som jublande kunde konstatera: ”Jag är den förste dansk som har sett *Sisymbrium supinum* i Danmark”. Den år 2000 saknade kalkkras-singen dök nämligen nu upp på ett ganska stort område söder om järnvägen, talrik dessutom. År 2002 var arten återigen omöjlig att återfinna trots ivrigt letande. Kanske ligger dess frön kvar i jorden de vårar då vädret inte passar den?

Den fjärde sommaren – 2002

I somras, år 2002, var vi på Pepparholm vid fem tillfällen. Vi kan se hur flera *Salix*-arter börjar växa och kanske snart bildar buskage, framför allt sälg *S. caprea*, bindvide *S. aurita* och vitpil *S. alba*. Vi har också hittat småplantor av vårtbjörk *Betula pendula*, avenbok *Carpinus betulus*, bok *Fagus sylvatica*, ek *Quercus robur*, tysklönn *Acer pseudoplatanus* och havtorn *Hippophaë rhamnoides*. Tre halvmeterhöga plantor av klådris *Myricaria germanica* fick oss att tänka på norska älvstränder.

Några vackert blommande syrenbuddlejor *Buddleja davidii* hade slagit ut vid vårt senaste besök, säkert en vägtransporterad trädgårds-flyktig. Andra sådana representerar väl ett par stockrosor *Alcea rosea* som stod och lyste upp järnvägsvallen nära tunnelnedgången i västra delen, och en livskraftig ung planta av pärl-eternell *Anaphalis margaritacea* mellan vägen och järnvägen i väster.

I ett dike fanns rikligt med rosenpilört *Persicaria minor*. Helt ensamt stod däremot ett stilt läkekungsljus *Verbascum phlomoides* med sina stora blommor (se författarbilden sist i artikeln!). Med hundra meters lucka fanns på södra sidan två exemplar av klotullört *Filago vulgaris* och på norra sidan ytterligare ett. Klotullörten har inte många svenska växtplatser men faktiskt en jättelokal i västra hamnen i Malmö. En ensam *Sonchus* vid norra strandskoningen visade sig vara strandmolke *Sonchus palustris*, som tydligen är på spridning. Vi finner den nu från Skanör till Malmö på åtskilliga ställen.

Plötsligt vid vår vandring gick vi på en långväga invandrare, boerstånds *Senecio inaequidens*. Denna ursprungligen sydafrikanska art har

en fin växtplats med flera hundra plantor på banvallen i Arlov norr om Malmö. Kan den ha åkt tåg till Pepparholm? Och med tåg från Danmark kom kanske den västeuropeiska strandmoroten *Daucus carota* ssp. *gummifer*.

Vi kunde också notera två arter på sydsidan som kanske så småningom kan bidra till något som liknar en sluten strandäng. Nära det stora stenröset där växer både stubbtåg *Juncus compressus* och salttåg *J. gerardii*, bägge ännu små men till synes i frisk tillväxt.

Vid inventering för John Krafts ”Falsterboflora” (Kraft 1987) var vi 1984 i Klagshamn. John hade gått iväg med Arvid Nilsson för att se på några *Salix*-hybrider. Jag gick lite åt sidan och plötsligt fann jag vad vi letat efter hela vägen mellan Malmö och Falsterbokanalen: strandtåg *Juncus maritimus*. Sista inventeringsdagen på Pepparholm i september i fjol hände samma sak. Mellan väg och järnväg fann jag till min stora glädje en kraftig *Juncus*-tuva på vallen, som vid närmare granskning visade sig vara *Juncus maritimus*.

Septemberbesöket gav oss också bland annat några rejäla strån av hönshirs *Echinochloa crus-galli* i ett dike söder om järnvägen.


Nya arter denna gång var också mörkt kungsljus *Verbascum nigrum* och strandaster *Tripolium vulgare* som vi underligt nog saknat förut.

Invandringsvägar

Vår artlista omfattar nu ungefär 280 taxa. Vari-från har de kommit och hur? Man kan tänka sig att fyllnadsmassorna har innehållit en fröeserv och arbetsfordonen med sina jättedäck kan också ha medfört åtskilligt (kanske kalkkras-singen?). Arbetarna har troligen haft med sig en del i sina grova skor och övrig utrustning. Artlistan innehåller också många växter med flygande frön. Inte bara den ogräsmaskros som Jan Danielson filmade innan vi började inventera, utan också *Epilobium*, *Salix* och många andra kan ha tagit luftvägen, antingen direkt eller med hjälp av bilar och tåg. Vi har inte sett mycket fåglar på Pepparholm men trutarna har ökat, både gråtrut och havstrut. De kan mycket väl vara skyldiga till en del av våra fynd.

Många gåtor står vi inför. Några i Malmötrakten mycket vanliga växter som palsternacka och kornvallmo finns bara i några få exemplar och har knappt ökat alls, medan hylsnejlikan, som är så ovanlig hos oss, har brett ut sig och är nu riklig på ön. En del växter, till exempel fetknopp *Sedum* och flera klöverarter *Trifolium* är relativt fåtaliga, men de individ som finns är mycket frodiga och bildar riktiga kuddar, i stil med vissa fjällväxters sätt att överleva kampen mot vind och uttorkning.

Det gräs som trivs bäst är grått saltgräs *Puccinellia distans*, som dominerar speciellt i dikena. Där ökar också bestånden av bredkaveldun *Typha latifolia*, och kanske blir det där den första slutna vegetationen uppstår.

Vi tänker fortsätta att noga följa utvecklingen både vad gäller nya invandrare, utbredningen av de som redan finns och också tillväxten av *Salix*-arter och trädplantor som kanske kan bilda en sluten vegetation inom några år. Det är en fin möjlighet vi fått. Det blir faktiskt roligare ju längre vi håller på, och förhoppningsvis kan uppföljningen fortsätta på riktigt lång sikt. Vi hoppas kunna lämna en fullständig rapport om några år, när det mesta av invandringsfasen hunnit äga rum. 

- Totalt tio botanister har hittills deltagit i inventeringarna. Mina flitigaste medinventerare har varit Sven-Erik Johansson, Bengt Nilsson och Sven Snogerup. Tack till alla som har hjälpt till och tack också till Öresundsbrokonsortiet, som gör undersökningen av Pepparholms flora möjlig. Ett varmt tack till professor Sven Snogerup för granskning och komplettering av artikeln.

Citerad litteratur

- Kraft, J. 1987. Falsterbohalvöns flora. – Lund.
 Wigforss, M. & Johansson, J. T. 1982. Kalkkrassing vid Lernacken i Skåne. – Svensk Bot. Tidskr. 76: 46.
 Örneberg, B. 1999. Floran på Pepparholm. – Lunds Bot. För. Medlemsblad 1999: 4.
 Örneberg, B. 2001. Floran på Pepparholm. – Fauna och Flora 96: 6–14.

ABSTRACT

Örneberg, B. 2003. Vad händer på Pepparholm? [The vascular flora of the island Pepparholm in Öresund.] – Svensk Bot. Tidskr. 97: 100–103. Uppsala. ISSN 0039-646X.

The vascular flora of Pepparholm is presented. Pepparholm is a man-made island in Öresund that was built in 1994–1998 in connection with the construction of the bridge between Sweden and Denmark.



Bengt Örneberg är tandläkare och har sedan 30 år ett passionerat intresse för vår flora. Han tillbringar ett mycket stort antal dagar i fält varje år, och har deltagit i snart sagt varje landskapsfloreinventering. För närvarande upptar dock Skånes flora hans mesta tid.

Adress: Svaneholmsgatan 12, 217 73 Malmö
 Tel: 040-915041